

Svenska
Barnmorskeförbundet

2023-12-07

Remissvar från Svenska Barnmorskeförbundet angående utredningen

Ett modernare

socialförsäkringsskydd för gravida

Betänkande av Utredningen om en översyn av socialförsäkringsskyddet

för gravida – ett modernare regelverk

Diarienummer S2023/01906

Svenska Barnmorskeförbundet tackar för möjligheten att besvara denna remiss och den välgjorda utredningen som ligger till grund för den.

Sakkunniga från Nationella Mödrahälsovårdsöverläkargruppen, Nationella Samordningsbarnmorskorna samt Nationella Mödra- och Barnhälsovårdspedagogerna har deltagit med egna kommentarer på slutet av Svenska Barnmorskeförbundets remissvar.

Sammanfattning: En översyn av socialförsäkringsskyddet för gravida är välkommet. Det råder idag ojämlikhet mellan olika gravida samtidigt som synen på graviditet grundar sig på beslut och underlag från förra seklets 40-tal. Idag yrkesarbetar svenska gravida kvinnor mest i Europa. Det får som konsekvens att samhället behöver modernisera och värna om gruppen gravida utifrån dagens arbetsituation. Utredningen redogör för att nästan 88 procent av de gravida nyttjar föräldrapenning, graviditetspenning eller sjukpenning eller har en inkomstförlust på minst 25 procent månaden innan förlossningen. Det innebär ett stort antal som av olika anledningar inte kan arbeta sista delen av graviditeten.

Svenska Barnmorskeförbundet ser mycket positivt på att utredningen genom en gedigen kartläggning nu har börjat förändra synen på graviditet, som tidigare sågs som en del av det naturliga livsförloppet, med konsekvenser för särskilda förmåner och behov av en förändrad arbetsbörda/omplacering alternativt någon form av ekonomisk ersättning. Att vara gravid innebär, precis som utredningen redogör för, en ökad fysisk och ibland även en psykisk belastning. Omställningen i kroppen är omfattande och det blir tydligt att gravida kvinnor i dagens arbetsliv inte får det att fungera med arbete mot slutet av graviditeten. Den inbyggda ojämlikheten i de olika socialförsäkringsförmånerna och de

sista 11 dagarna innan beräknat förlossningsdatum gör det särskilt tydligt att den som inte får arbeta av arbetsmiljöskäl och uppbär graviditetspenning blir ekonomiskt drabbad.

I ett samhälle som önskar att barnafödandet håller en viss nivå krävs idag, till skillnad mot på 1940-talet, att det finns en omsorg kring de gravida. Idag sker barnafödandet i betydligt senare åldrar vilket ger fler komplicerade graviditeter, äldre föderskor som kan bli mer belastade av graviditet utan att utveckla särskild sjukdom samtidigt som det pågår en kraftig accelerering av psykisk ohälsa. I ett så pass individualistiskt samhälle som Sverige med ibland total brist på stödjande nätverk är det särskilt viktigt att ge gravida möjlighet att hantera sin graviditet och möjlighet att psykologiskt ställa in sig på sitt kommande föräldraskap.

Synpunkter på utredningens överväganden och förslag:

Tillägg i sjukpenningregelverket i syfte att minska risken

för diskriminering av gravida

Vi samtycker till förslaget och hänvisar även till texten nedan av sakkunniga barnmorskor, psykologer och läkare.

Höjt tak vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst

i graviditetspenningen

Vi samtycker med eftertryck till förslaget. Det finns stora risker för att gravida annars kan bli särskilt utsatta för ekonomiskt bortfall i samband med att arbetsplatsen utgör en fara och den gravida inte längre kan arbeta. Under covidpandemin blev det särskilt tydligt då gravida inte fick arbeta från mitten av graviditeten på grund av risken för smitta och särskilda graviditetskomplikationer av covid-19. Det innebar besvärliga inkomstbortfall för den grupp som då fick graviditetspenning. I dagens samhälle finns också fler kvinnor som föder barn och lever utan partner vilket ger en särskild utsatthet för ett ekonomiskt bortfall. Som exempel.

Alla besvär som orsakas eller förvärras av graviditeten ska

beaktas vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning

i ett fysiskt påfrestande arbete

Vi samtycker helt till förslaget.

Graviditetspenningens förmånsperiod ska förlängas

Vi samtycker helt till förslaget.

En icke-behovsprövad graviditetspenning ska införas

Vi samtycker helt till förslaget med ett förbehåll och ser särskilt positivt på att synen på en gravid och barnafödande kvinna förändras och att det finns ett stort behov av vila och återhämtning under sista delen av graviditeten. Det innebär också att barnets status höjs och att föräldrapenningen fortsättningsvis används för barnets bästa. Vårt förbehåll är att en graviditet anses fullgången i v. 37+0. Många föder kring beräknat partusdatum eller tidigare. För att uppnå jämlikhet och att alla gravida ska få en möjlighet till vila behöver tiden för icke-behovsprövad graviditetspenning förlängas till 21 dagar dvs från vecka 37+0.

Det ska inte i dagsläget införas en rätt till graviditetspenning

vid psykiskt påfrestande arbete

Vi hänvisar till sakkunnigas yttrande nedan. Även en psykisk belastning kan påverka såväl den blivande föräldern som barnet i magen. Det krävs ett skydd inom ramen för socialförsäkringsförmånerna.

Samlade överväganden avseende omplacering

Vi samtycker till de förslag utredningen har. Det krävs en ytterligare översyn för att kartlägga vad som sker i de här fallen och att den gravida får ett professionellt och kunnigt bemötande som vilar på en saklig grund.

Regeringsuppdrag kring risker i arbetsmiljön

Vi samtycker helt. Det gynnar inte bara den gravida utan ökar även säkerheten för barnet.

Rätt till ledighet med ersättning för studenter vid risker

i studiemiljön

Vi samtycker till det självklara att även gravida som studerar ska ha ett jämlikt skydd vid olämpliga arbetsmiljöer. Dock innebär det att studiestöd förbrukas som kan behövas för

senare studier. Studiestödet är begränsat och gravida kommer då att hamna i en ojämlik situation i jämförelse med de som inte varit gravida. Det vore önskvärt med en annan lösning.

Tillägg gällande arbetslöshetsförsäkringen

Vi samtycker till förslaget.

Slopande av flerbarnstillägget för andra barnet

Om tidigare utredningar och granskningar har visat

att flerbarnstillägget för andra barnet är ineffektivt

för att förbättra barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard har vi inga synpunkter på att det förändras. Förutsatt att det inte drabbar de fattigaste familjerna.

Eva Nordlund

Ordförande Svenska Barnmorskeförbundet

Kommentarer från sakkunniga; Nationella Mödrahälsovårdsöverläkargruppen, Nationella Samordningsbarnmorskorna och Nationella Mödra- och Barnhälsovårds psykologer:

Svar på remiss angående förslag till "Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida."

Vi ger följande kommentarer till utredningens förslag:

- Första förslaget, "Tillägg i sjukpenningregelverket i syfte att minska risken för diskriminering av gravida"
Formulering "*I syfte att minska risken för att gravida diskrimineras vid rätten till sjukpenning föreslår utredningen att det i sjukpenningregelverket ska förtydligas att en gravid inte ska anses vara frisk om en icke gravid hade ansetts vara sjuk med motsvarande symtom*"
Kommentar: Detta förslag förtydligar endast att en som har symptom på sjukdom är sjuk oavsett graviditet eller ej. Det vi vill belysa ytterligare är att den gamla synen på "normala graviditetsbesvär" måste förändras. Graviditet i sig ger en ökad

påfrestning på kroppen fysiskt och psykiskt dvs är en stresstest på kroppen och därmed kan inte en gravid kvinna jämföras med en icke gravid kvinna. De har inte samma grundförutsättningar när de drabbas av olika symptom såväl fysiska som psykiska. En gravid kvinna kommer att reagera tidigare och kraftigare på olika former av belastning, såväl psykiskt som fysiskt och detta får inte misstas för "normala graviditetsbesvär". Den gamla synen på graviditet från 1940-talet måste revideras och man måste ta till sig den forskning som finns angående hur olika former av påfrestningar i arbetslivet påverkar gravida och fostret. Vad är egentligen "normala graviditetsbesvär" och vem kan bedöma det? Vanliga så kallade "graviditetsbesvär" kan sätta ned arbetsförmågan mer än sjukdom. För att värna om det ofödda barnets hälsa bör man också beakta hur olika påfrestningar i arbetslivet, som den gravida utsätts för, påverkar fostret. Exempelvis kan faktorer hos den gravida såsom tidigare graviditetsutfall ha stor betydelse för hur man bedömer att vissa påfrestningar kan påverka den gravida och fostret. För att förebygga negativa utfall av en graviditet såsom missfall eller förtidsbörd kan de gravida behöva dra ner på arbetstiden innan de har sjukdomssymptom och bör då få kunna ta del av graviditetspenning eller sjukpenning.

- Andra förslaget, "Höjt tak vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst i graviditetspenningen" **Kommentar:** Vi instämmer i detta förslag helt.
- Tredjeförslaget "Alla besvär som orsakas eller förvärras av graviditeten ska beaktas vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning i ett fysiskt påfrestande arbete" **Kommentar:** Mycket bra att även psykiska besvär skall beaktas men se även kommentar till första förslaget.
- Fjärde förslaget "Graviditetspenningens förmånsperiod ska förlängas" **Kommentar:** Instämmer helt.
- Femte förslaget, "En icke-behovsprövad graviditetspenning ska införas" **Kommentar:** Bra förslag att införa en icke behovsprövad graviditetspenning för alla men vi anser att detta borde vara 21 dagar innan beräknat förlossningsdatum eftersom de flesta föder barn i v 39-40 och därför inte kommer att kunna få någon vila innan förlossningen. Denna period borde vara längre för att kunna få avsedd effekt. Utredningens beräkningar visar dessutom att 88 procent av gravida antingen nyttjar någon socialförsäkringsförmån under den senare delen av graviditeten eller har ett inkomstbortfall på minst 25 procent under **månaden** innan förlossningsmånaden. Kvinnor är alltså i **hög utsträckning frånvarande** från arbetet i någon utsträckning i slutet av graviditeten. Om den icke behovsprövade graviditetspenningen inte blir längre än 7 dagar kvarstår problemet med att kvinnan måste välja att prioritera sin egen hälsa mot samvaron med sitt barn efter födseln. Hon kommer också att ha färre dagar kvar än andra medföräldern vilket inte främjar ett jämställt föräldraskap.

- Sjätte förslaget, "Det ska inte i dagsläget införas en rätt till graviditetspenning vid psykiskt påfrestande arbete" **Kommentar:** Eftersom graviditet även innebär en psykisk påfrestande för den gravida är det inte jämlikt att utesluta psykiskt påfrestande arbete när det gäller rätten till graviditetspenning. Man måste se helhetsbilden av den gravida så därför kan även psykiskt påfrestande arbete ge nedsatt arbetsförmåga.
- Sjunde förslaget, "Samlade överväganden avseende omplacering" **Kommentar:** Det är bra att man ser över gravidas möjligheter till omplacering och också utreder hur Försäkringskassan bedömer ansökningar om graviditetspenning och varför de avslås. Det är också bra att man är tydligare mot både Försäkringskassan och arbetsgivaren angående utredning av arbetsplatsen så att man inte lägger det på den gravida. Det är bra att förtydliga att om Försäkringskassan inte anser att intyget från arbetsgivaren är tydligt nog så ska Försäkringskassan kontakta arbetsgivaren direkt, inte via den gravida.
- Åttonde förslaget, "Regeringsuppdrag kring risker i arbetsmiljön" **Kommentar:** Förtydliga att alla gravida skall få en riskbedömning på sin arbetsplats oavsett arbete och att den skall göras individuellt. Det skall också tas hänsyn till andra faktorer hos den gravida som kroniska sjukdomar och tidigare graviditetsutfall.
- Nionde förslaget, "Rätt till ledighet med ersättning för studenter vid risker i studiemiljön" **Kommentar:** Instämmer att studerande också ska kunna undvika risker utan ekonomisk förlust.
- Tionde förslaget, "Tillägg gällande arbetslöshetsförsäkringen" **Kommentar:** Instämmer att graviditetspenning skall kunna räknas in i normalarbetstid.
- Elfte förslaget, "Slopande av flerbarnstillägget för andra barnet" **Kommentar:** Om det i utredningar framgått att detta tillägg inte har haft avsedd effekt så är detta ett förståeligt förslag och skapar ekonomiskt utrymme till andra satsningar.